

Verktyg för nationalspråksstrategin

Välkommen till broschyren om nationalspråksstrategin

Denna broschyr ska hjälpa myndigheter och tjänstemän att tillämpa språklagstiftningen i sitt arbete så att finskspråkigas och svenskspråkigas grundläggande fri- och rättigheter tillgodoses.

Justitieministeriet driver och svarar för broschyren.

Som stöd för myndigheternas arbete har det tagits fram verktyg som uppmärksammar språklagen i praktiken inom olika förvaltningsuppdrag.

Verktygen och checklistorna finns i denna broschyr uppdelade enligt uppgift. I verktyget beskrivs god praxis för tillämpandet av språklagens bestämmelser och principerna för god förvaltning. Verktyget baserar sig både på

språklagen och språklagens förarbeten, de högsta laglighetsövervakarnas avgörandepraxis och de rekommendationer justitieministeriet gett i sin uppgift att följa upp språklagen.

Nationalspråksstrategin i vars regi verktygen har utvecklats är statsrådets principbeslut som gavs år 2012. Principbeslutet är en strategi för två livskraftiga nationalspråk.

Justitieministeriet har det allmänna ansvaret för uppföljning av nationalspråksstrategin

Kontaktuppgifter:

Justitieministeriet
PB 25, 00023 Statsrådet
Tfn 0295 16001
kieliasiat-sprakarenden.om@om.fi

För myndigheter

Hur visar du utåt att du använder nationalspråken och hur främjar du användningen av dem?

Avsikten med detta verktyg är att hjälpa myndigheterna och tjänstemännen att tillämpa språklagen. Verktöget lämpar sej även bra för andra som behöver tilläggs kunskap om tillämpandet av språklagen.

Myndigheterna skall i sin verksamhet förvalta landets språkkulturarv och främja användningen av båda nationalspråken.

Språklagens 35 § 3 mom.

Vad säger lagen?

Enligt språklagen skall myndigheterna "i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken.

En tvåspråkig myndighet skall betjäna allmänheten på finska och svenska. Myndigheten skall både i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken."

(språklagens 23 § 1 och 2 mom.)

"Myndigheterna skall i sin verksamhet förvalta landets språkkulturarv och främja användningen av båda nationalspråken."

(språklagens 35 § 3 mom.)

Båda nationalspråkens, finska och svenska, synlighet är en rättssäkerhetsfråga: enskilda personer ska veta att de får använda sina språkliga rättigheter.

De båda nationalspråkens synlighet har också ett symboliskt värde då det innebär att båda språken accepteras som en del av den offentliga verksamheten och samhället.

Publikationer och tryckt material

Allmänt

- » Använd färdiga tvåspråkiga mallar oberoende av vilket språk du skriver på (till exempel brev- och blankettmallar).
- » Lägg fram enspråkigt material fram så, att det är lika lätt att få materialet både på finska och svenska (RP 92/2002 rd, s. 89).
- » Utveckla ny terminologi samtidigt både på finska och på svenska. På så sätt skapar du förutsättningar för att båda språken kan användas.
- » Använd i alla sammanhang både det finska och det svenska namnet på en tvåspråkig myndighet.

» Använd helst samma bokstavsstorlek för båda språken (RP 92/2002 rd, s. 89).

» Ge en tvåspråkig myndighet namn både på finska och på svenska. Kombiner inte olika språk eller bokstavskombinationer i dem till ett gemensamt namn (JO dnr 2745/4/10, 3581/4/10, 3706/4/10).

Lagstiftningsarbete

» Betänkanden som innehåller lagförslag och som sänds på remiss ska innehålla åtminstone lagförslagen och ett sammandrag på det andra språket än det som betänkandet skrivits på (språklagens 31 §, justitieministeriets rekommendation JM 3/58/2011).

- » Lagar, förordningar och myndigheternas rättsnormer samt tjänstekollektivavtal med allmänbindande verkan ges på finska och på svenska (grundlagens 79 § 4 mom., språklagens 30 §, lag om fastställande av kollektivavtals allmänt bindande verkan 1 § 2 mom.).

Tryckalster

- » Gör publikationer och andra tryckalster samtidigt på både finska och svenska, eller gör dem tvåspråkiga (till exempel den finska och den svenska texten jämsides med varandra eller på vardera sidan av publikationen).
- » Tvåspråkigt publikationer och andra tryckalster (till exempel blanketter) är kostnadseffektiva och med hjälp av sådana visar du att du använder både finska och svenska och främjar användningen av båda språken.

På nätet

- » Använd både finska och svenska i sociala medier och på internet i synnerhet om mediet fungerar som myndighetens huvudsakliga informationskanal (RP 92/2002 rd, s. 98, "den information som bestämmelsen förutsätter ska ges på både finska och svenska oberoende av i vilken form och på vilket sätt den ges.").

E-post korrespondens

- » Använd åtminstone finska och svenska för dina kontaktuppgifter i e-posten (JO dnr 3010/4/11) Utveckling av informationssystemen inklusive nätkommunikation.
- » Använd åtminstone finska och svenska i e-postens automatiserade frånvaromeddelande (JO dnr 2575/4/06, 63/4/07, 2809/2/08).

Informationssystem

Här hittar du råd för hur du tar i beaktande både finskspråkiga och svenskspråkiga när informationssystem utvecklas och i nätkommunikation.

- » Se till att ett och samma språk kan användas i alla skeden då man använder informationssystemet. Detta är viktigt i synnerhet då olika program kombineras och uppdateras (JO dnr 212/4/08, 2523/4/08).
- » Betrakta din nätkommunikation ur en enspråkig persons synvinkel, får han eller hon all den information som behövs på det egna nationalspråket och går det att navigera framåt på sidorna utan att byta språk?
- » Kom ihåg både finska och svenska språket i det skede då informationssystem anskaffas (se verktyget "Upphandling").
- » Kom ihåg både finska och svenska i alla texter som produceras automatiskt
- » Skapa en internetadress för myndigheten som består av hela ord på finska och svenska och som baserar sig på myndighetens namn. Detta främjar att de språkliga rättigheterna förverkligas enligt lika grunder i enlighet med språklagens 35 § (JO dnr 3802/4/07).
- » Gör blanketterna på nätet tvåspråkiga kontakter med enskilda personer.

Kontakter med enskilda personer

- » Ta med båda språken vid planeringen av serviceprocesserna.
- » Gör färdiga tvåspråkiga mallar (till exempel brevmallar och annat material).
- » Klargör på förhand till vem kunden ska hänvisas om den ansvarige tjänstemannen inte har tillräckliga kunskaper i finska och svenska för att svara på frågor eller hjälpa kunden med hans eller hennes ärende.
- » Se till att var och en vet var man får service på finska eller svenska, om inte servicen ges på båda språken på samma ställe (till exempel servicepunkter för olika språk, servicenummer, tydliga skyltar, andra symboler) (RP 92/2002 rd, s. 92).
- » Gör för ditt eget område på förhand upp ämnesordregister som innehåller listor över termer och fraser, till exempel hälsningsord. Detta är till hjälp vid till exempel telefonservice eller annat arbete som utförs på det språk som man använder mindre.
- » Använd skyltar, flaggor eller andra symboler som tydligt visar vilka språk du använder. Hjälp kunden att välja det språk som han eller hon vill använda.
- » Fråga i osäkra fall vilket nationalspråk kunden vill använda (se språklagens 23 § 1 mom.: ”Myndigheterna skall i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken.”, RP 92/2002 rd, s. 92).
- » Ge också extern personal instruktioner om att de ska använda både finska och svenska (till exempel hälsningsord).
- » Använd finska och svenska vid automatiska telefonsvar (JO dnr 1891/4/10, 633/4/07).
- » Kontakta en enskild person på hans eller hennes språk, på det språk han eller hon tidigare använt eller både på finska och på svenska. Detta gäller tvåspråkiga myndigheter (språklagens 19 § 3 mom., 23 § 3 mom.).

Offentliga framträdanden

- » Använd både finska och svenska vid offentliga framträdanden, till exempel i tal och hälsningsord. Detta är effektivt med tanke på kommunikationen, får alla att känna sig välkomna och ökar språkens parallella närvaro i offentligheten.
- » Se till att medlemmarna i ett organ med många medlemmar känner att de har rätt att använda finska och svenska vid sammanträden (språklagens 28 §: "Medlemmar av statsrådet samt medlemmar i statliga kommittéer, kommissioner, arbetsgrupper och andra liknande organ liksom även medlemmar i en tvåspråkig kommuns organ har rätt att användafinska eller svenska vid sammanträden och i skriftligayttranden eller ställningstaganden till protokollet eller ett betänkande.").
- » Sänd mötesmaterialet på finska och på svenska om det är möjligt, eller delvis på båda språken.
- » Använd det ena språket i det muntliga anförandet och det andra språket i bildspelet som stöder anförandet. Detta utvecklar också deltagarnas fackterminologi på båda språken.

Använd samtidigt finska och svenska i informella diskussioner. Detta hjälper personalen att upprätthålla sina språkkunskaper och främjar en naturlig användning av båda språken.

Förbättrande av språkkunskaper

Användningen av finska och svenska och förbättrandet av språkkunskaperna i myndigheternas interna verksamhet

- » Använd själv och uppmuntra andra att använda både finska och svenska vid möten
(språklagens 26 § ger statliga myndigheter möjlighet att använda som sitt arbetsspråk båda nationalspråken, om det är mer ändamålsenligt än att använda enbart majoritetsspråket).
- » Sänd mötesmaterialet på finska och på svenska om det är möjligt, eller delvis på båda språken.
- » Använd det ena språket i det muntliga anförandet och det andra språket i bildspelet som

stöder anförandet. Detta utvecklar också deltagarnas fackterminologi på båda språken.

- » Använd samtidigt finska och svenska i informella diskussioner. Detta hjälper personalen att upprätthålla sina språkkunskaper och främjar en naturlig användning av båda språken.
- » Håll både finsk- och svensk-språkiga dagstidningar och annat läsbart synligt.

Exempel

Ta Nationalspråksstrategin i beaktande i åtminstone följande saker:

Exempel på tvåspråkiga produkter

- » Tryck kuvert och brevbotten med myndighetens namn och andra uppgifter både på finska och på svenska
- » Blanketter kan göras tvåspråkiga eller så att blanketten på ena sidan av pappret finns på finska och på andra sidan på svenska
- » Elektroniska presentationsmallar, till exempel på presentationsdian får myndighetens namn vara på finska och på svenska

- » Myndighetens logo
(JO dnr 3010/4/11)

- » Visitkort, följebrev
- » Broschyrer, publikationer och verksamhetsberättelser
- » Meddelanden och guider (till exempel "dörren öppnas inåt", "kommer strax")

Se till att skönlitteratur, kultur och vetenskapliga rön finns att tillgå på finska och svenska.

Exempel på hur man förvaltar språkkulturarvet och främjar användningen av båda nationalspråken

- » Använd både finska och svenska vid offentliga framträdanden, till exempel i tal och hälsningsord.
- » Använd finska och svenska i internationella sammanhang (till exempel Suomi/Finland).
- » Se till att skönlitteratur, kultur och vetenskapliga rön finns att tillgå på finska och svenska.
- » Använd finska och svenska då du informerar om kulturella sevärdheter.

Arbetsgrupper och projekt

Hur ska synpunkter gällande nationalspråken beaktas i arbetsgrupper och projekt?

Vad säger lagen?

Avsikten med detta verktyg är att hjälpa myndigheterna och tjänstemännen att tillämpa språklagen (423/2003) i arbetet i arbetsgrupper och inom projekt så att de grundläggande fri- och rättigheterna för finsk- och svenskspråkiga tillgodoses i resultaten av det arbete som

utförs. Det bästa resultatet som tryggas av de språkliga rättigheterna uppnås, om språklagstiftningen särskilt beaktas i början av arbetet och därefter i alla skeden av arbetet. På myndigheternas information tillämpas språklagens 32 § (se verktyget "Kommunikation och publikation"). Språklagen tillämpas även på köptjänster (se verktyget "Upphandling").

Det bästa resultatet som tryggas av språkliga rättigheterna uppnås, om språklagstiftningen särskilt beaktas i början av arbetet och därefter i alla skeden av arbetet.

Vad bör ingå i beslutet om tillsättande?

Checklista:

Uppgiftsbeskrivning

- » Ett omnämnande av bedömningen av de språkliga konsekvenserna ska beaktas i slutresultatet.
- » Ett omnämnande av att bedömningen av de språkliga konsekvenserna ska beaktas i slutresultatet.

Samråd under arbetets gång

- » Ett omnämnande av samråd med för arbetsgruppen eller projektet viktiga samarbetsparter (till exempel experter på produktion av svenskspråkig service).

Arbetsplan

- » Ett omnämnande av i vilket skede av arbetet bedömningen av de språkliga konsekvenserna görs.
- » Ett omnämnande av att tillräcklig tid ska reserveras för översättning i tidtabellerna för arbetet.
- » Om det är fråga om ett lagstiftningsprojekt: se justitieministeriets webbsidor om bättre lagstiftning.
- » Information om projektet: se verktyget "Kommunikation och publikation".

Arbetet

Checklista:

- » Bedömning av de språkliga konsekvenserna för att säkerställa ett lagenligt slutresultat – se justitieministeriets checklista för bedömning av språkliga konsekvenser, som också lämpar sej för andra projekt än sådana som gäller lagberedning.
- » Samråd med experter vid behov för att säkerställa ett fungerande resultat på finska och svenska – se information om hörande.
- » Precisering av vilka åtgärder som ska vidtas – exempelvis ordnande av språkutbildning för att säkerställa tillräckliga språkkunskaper.
- » Fastställande av mätare för uppföljning av åtgärder och effekter.
- » Om arbetsgruppens arbete leder till en upphandling, se verktyget "Upphandling".

Med vilka mätare följs resultatets språkliga konsekvenser upp?

Slutresultat

Slutresultatet ska göra det möjligt att tillgodose de språkliga rättigheterna

Arbetsgruppsbetänkandet eller projektets slutrapport

- » Åtminstone ett sammandrag samt eventuella lagförslag ska alltid finnas på finska och svenska (språklagens 31–32 §).
- » Information: se verktyget "Kommunikation och publikation".
- » Fastställande av uppföljningsansvaret så, att tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna följs upp.

- » Hur och med vilka intervaller sker uppföljningen?
- » Vem ansvarar för uppföljningen?
- » Med vilka mätare följs resultatets språkliga konsekvenser upp?

Kommunikation och publikationer

Avsikten med detta verktyg är att hjälpa myndigheterna och tjänstemännen att tillämpa språklagen (423/2003) i sin kommunikation och i sina publikationsprocesser och webbpublikationer på så sätt, att finsk- och svenskspråkigas grundläggande språkliga rättigheter förverkligas då informationen tas emot. Det bästa resultatet som tryggar de språkliga rättigheterna uppnås, om språklagstiftningen beaktas särskilt i början av arbetet och därefter i alla skeden av arbetet.

Beaktande av språklagen vid kommunikation

- » Information som statliga och kommunala myndigheter riktar till allmänheten ska ges på finska och svenska i tvåspråkiga kommuner
(se språklagens 32 § 1 mom.).
- » Information som är väsentlig för individens liv, hälsa och säkerhet samt för egendom och miljö ges på båda nationalspråken i hela landet (se språklagens 32 § 1

mom.) – Observera lagen om varningsmeddelanden (466/2012, i kraft 1.6.2013). Ett varningsmeddelande ska ges på finska och svenska. En handbok för varningsmeddelanden har publicerats på inrikesministeriets webbsida.

- » I slutet av handboken för varningsmeddelanden finns en förteckning över fraser.
 - » Att utredningar, beslut eller andra liknande texter som en myndighet utarbetat publiceras medför inte att de behöver översättas som sådana. Myndigheten ska dock se till att både den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens behov av information tillgodoses (se språklagens 32 § 3 mom.).
- Beaktande av språklagen i publikationsprocesser och webbpublikationer**
- » När tvåspråkiga kommuner och samkommuner och statliga myndigheter riktar information till allmänheten ska den ges på både finska och svenska (språklagens 32 § 1 mom.).
 - » Utredningar, beslut och andra liknande texter behöver inte nödvändigtvis översättas i sin helhet, men det är myndighetens uppgift att både de finsk och svenskspråkigas behov av information tillgodoses (språklagens 32 § 3 mom.).
 - » Betänkanden som innehåller lagförslag och som sänds på remiss ska innehålla åtminstone lagförslagen och ett sammandrag på det andra språket än det som betänkandet skrivits på (språklagens 31 § 1 mom.).
 - » Om betänkandet har stor betydelse för den svenskspråkiga befolkningen ska det publiceras i sin helhet på svenska. Detta är också fallet om betänkandet gäller landskapet Åland eller har stor betydelse för landskapet Åland (språklagens 31 § 2 mom.).

Särskilda regler för lagförslag och betänkanden

- » Betänkanden som innehåller lagförslag och som sänds på remiss ska åtminstone innehålla den föreslagna lagtexten och ett sammandrag på det andra språket än det som betänkandet är skrivet på
(se språklagens 31 §, justitieministeriets rekommendation JM 3/58/2011).
- » Om betänkandet enligt det behöriga ministeriets prövning har stor betydelse för den svenskspråkiga befolkningen, ska det publiceras i sin helhet på svenska
(se språklagens 31 § 2 mom.).
- » Lagförslag eller betänkanden som gäller enbart landskapet Åland eller som har särskilt stor betydelse för landskapet ska alltid publiceras i sin helhet på svenska
(se språklagens 31 § 2 mom.).
- » Har ett lagförslag eller ett betänkande betydelse främst för den svenskspråkiga befolkningen eller för landskapet Åland, kan det publiceras på svenska med ett sammandrag och den föreslagna lagtexten på finska
(se språklagen 31 § 3 mom.; justitieministeriets rekommendation JM 3/58/2011 ; Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden, justitieministeriets utredningar och anvisningar 8/2012).

Checklista för kommunikation

- » Ser du till att kommunikationen sker på både finska och svenska under hela projektet? – Till exempel pressmeddelanden samt webbsidor och uppdateringen av dem.
- » Ser du vid uppgörandet av tidtabellerna till att pressmeddelanden, webbsidor och annat materialsamtidigt finns att tillgå på båda språken?
- » Har du övervägt att ge ut ett kort meddelande, då blir det också mindre att översätta?
- » Har du noterat att språklagen gäller alla medier – också internet?
- » När ett pressmeddelande läggs ut på internet så riktar det sig till allmänheten och ska då ges på finska och svenska.
- » Möjliggör du att intervjuer kan göras på båda nationalspråken till exempel i samband med att en slutrapport publiceras?
- » Du använder väl både finska och svenska även i sociala medier, i synnerhet om mediet fungerar som myndighetens huvudsakliga informationskanal?

Om man i ett ärende informerar i olika omfattning på finska och svenska (språklagens 32 § 3 mom.) så ska man beakta följande:

- » Vilken information är ur mottagarens synvinkel sett väsentlig och ska finnas på både finska och svenska?
- » Har ärendet ett namn eller en rubrik på båda språken, dvs. får läsaren information om vad saken gäller?
- » Framgår det på båda språken i vilket skede ärendet befinner sig (till exempel betänkande, mellanrapport beslut)?
- » Vem ger tilläggsinformation på det andra språket om den som egentligen ger information inte kan det aktuella språket?
- » Om all bakgrundsinformation inte publiceras i sin helhet på finska och svenska, finns det lättillgängligt en tydlig sammanfattning på det mindre använda språket?
- » Har det på annat håll publicerats text inom samma område som man kan länka till?

Checklista för publikationer

Checklista för allmän planering av publikationer, inklusive webbpublikationer

- » Vet alla som gör eller beställer publikationer vad språklagen förutsätter?
- » Finns det interna riktlinjer och prioriteringar för hur språken beaktas i publikationsverksamheten?
- » Beaktas språken i myndighetens grafiska profil?
- » Finns det färdiga modeller med exempel på hur språken ska användas?

Checklista särskilt för webbpublikationer

- » Är det lätt att hitta språkvalsknapparna?
- » Kan man byta från det ena språket till det andra och fortfarande hållas kvar på samma webbsida?

- » Om det finns länkar i texten och dessa för till en sida på ett annat språk, nämns detta vid länken?
- » Fungerar de externa länkhänvisningarna på rätt språk?
- » Fungerar sökfunktionen på båda språken?

Checklista för publikationens grafiska linje

- » Använd i alla sammanhang både det finska och det svenska namnet på en tvåspråkig myndighet.
- » Använd helst samma bokstavsstorlek för båda språken.
- » Använd båda nationalspråken för namn på tvåspråkiga myndigheter. Namn enbart på engelska räcker inte.

Processbeskrivning och checklista för publikationer

Planering av publikation

- » Gör materialet samtidigt på både finska och svenska, eller gör det tvåspråkigt (t.ex den finska och den svenska texten jämsides eller på vardera sidan av publikationen).
- » Reservera redan här tid för översättning.
- » Se verktyget "Hur visar du utåt att du använder nationalspråken och hur främjar du användningen av dem" för mera råd.
- » Innehåller publikationen författningsförslag? Se språklagen 31 §.

Eventuell upphandling

- » Känner eventuella underleverantörer till att slutresultatet ska fylla språklagens förutsättningar?
- » Se verktyget "Beaktande av språklagen vid upphandlingsförande".

Översättning

- » Vem översätter?
- » Görs översättningen hos myndigheten eller köps tjänsten utifrån?
- » Vad översätts?
- » Finns det tillräckligt med tid för översättningen, inklusive korrekturläsning?
- » Planera tidtabellen så att den finska och svenska versionen kan ges ut samtidigt.

Distribution

- » Se till att mottagaren får publikationen på sitt eget språk om det finns skilda versioner på finska och svenska.
- » Tvåspråkig myndighet: Kom ihåg ett tvåspråkigt förljebrev.

Upphandling

Beaktande av språklagen vid upphandlingsförfarande

Avsikten med detta verktyg är att uppmärksamma förhållandet mellan lagen om offentlig upphandling och språklagen samt att hjälpa myndigheterna och tjänstemännen att beakta språklagen på ett korrekt sätt redan vid upphandlingsförfarandet.

Vad säger lagen?

På myndigheternas upphandlingsförfarande tillämpas enligt

huvudregeln lagen om offentlig upphandling (348/2007). Resultatet av upphandlingen, till exempel en tjänst eller en produkt, ska dock vara sådan att den tryggar de finsk- och svenskspråkiga medborgarnas grundläggande språkliga rättigheter på det sätt som språklagen (423/2003) förutsätter.

Statliga myndigheter samt tvåspråkiga kommuner och samkom-

muner ska producera tjänster på finska och svenska. Om en uppgift som hör till en myndighet ges till en enskild, ska myndigheten

försäkra sig om att den språkliga servicen ges på samma nivå vid skötseln av uppgiften (språklagens 25 §).

Bedömning av de språkliga konsekvenserna vid upphandlingen

Bedömning av de språkliga konsekvenserna vid upphandling betyder att man bedömer på vilket eller vilka språk den produkt eller tjänst som anskaffas ska fungera. Bedömningen sker i upphandlingens definitionsfas. Då kan man beakta språkegenskaperna i fråga om den produkt eller tjänst som ska upphandlas vid skedet för anbudsfrågan och anbud, och detta syns i resultatet av upphandlingen. Detta innebär åtminstone följande:

Lagenlighet

Ansvaret för resultatet av upphandlingen kvarstår hos myndigheten. Tvåspråkiga myndigheter och tvåspråkiga kommuner eller samkommuner ska se till att resultatet av att man köper tjänster är sådant att man kan trygga de språkliga rättigheterna för såväl finsk- som svenskspråkiga medborgare (se språklagens 25 §).

Ekonomiska konsekvenser

Om man först i det skede då anbudsfrågan och anbud är bindande för upphandlaren beaktar att upphandlingens resultat ska levereras på olika språk, kan kostnaderna stiga avsevärt (jämför till exempel anskaffning av en färdig produkt med att bygga upp en skräddarsydd egenskap vid upphandling av datasystem).

Inverkan på tidtabellen

En bedömning av de språkliga verkningarna efter definitionsfasen kan försena hela upphandlingsprocessen och inverkar också på andra processer.

» Exempel: utvecklingen av organisationen, andra upphandlingar.

Val av språk för upphandlingen

Språket i upphandlingsförfarandets anbudsfrågan och anbud bestäms utgående från lagen om offentlig upphandling (348/2007).

Kontrollera om upphandlingsförfarandet ska göras på ett eller två språk?

- » Upphandlingsförfarandets språk gäller bara förfarandet, inte resultatet av upphandlingen. Språket i anbudsfrågan och anbudet får inte inverka negativt på språket i den produkt eller tjänst som upphandlas och på så sätt på förverkligandet av medborgarnas språkliga rättigheter.
- » Valet av språk vid upphandlingsförfarandet får inte utesluta potentiella anbudsgivare från fortsättningsskedet. Exempel: enspråkiga tjänsteleverantörer i tvåspråkiga kommuner ska ha möjlighet att lämna in anbud på sitt eget språk
- » I vissa fall, till exempel vid EU-upphandlingar, kan upphandlingsförfarandet göras på något av EU:s officiella språk. (se 41 § i lagen om offentlig upphandling)

Enspråkiga tjänsteleverantörer i tvåspråkiga kommuner ska ha möjlighet att lämna in anbud på sitt eget språk.

Produkt eller tjänst som ska upphandlas

Ska produkten producera alster på flera språk?

- » Exempel: Kan man ur ett data-system skriva ut dokument på mottagarens språk, finska eller svenska (kundens synvinkel, lagenlighet).

På vilket eller vilka språk ska produkten eller tjänsten som upphandlas fungera?

- » Exempel: Kan datasystemet användas på svenska i svenskspråkiga eller tvåspråkiga kommuner (tjänstemannens synvinkel).

Är tvåspråkighet standard eller en tilläggsenhet?

- » Exempel: Vid definitionen av upphandlingen och budgeten måste man ta i beaktande att en tilläggsenhet i ett data-system i allmänhet kostar mera än när egenskapen är standard (kostnadssynvinkel).

Rekrytering

Beaktande av språkkunskaper i rekryteringar

Avsikten med detta verktyg är att hjälpa myndigheterna och tjänstemännen att tillämpa lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) vid anställning på så sätt, att man säkerställer personalens språkkunskaper i de språk som krävs i arbetet.

Vad säger lagen?

En statlig myndighet ska:

- » När en tjänst eller någon annan plats ledigförklaras, nämna i annonsen att det finns behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper samt vilka slags språkkunskaper som förutsätts i arbetet eller som räknas som en merit vid anställningen. (4 §)
- » När den anställer tjänstemän eller annan personal förvissa sig om att den som anställs har sådana språkkunskaper som arbetsuppgifterna kräver. (3 §)

Om behörighetsvillkor för språkkunskaper (5 §)

- » Behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper kan för statsanställda fastställas endast genom lag eller med stöd av lag genom förordning av statsrådet eller det behöriga ministeriet.
- » Behörighetsvillkor som gäller finska och svenska ska alltid fastställas i lag eller förordning, om personalens arbetsuppgifter omfattar betydande utövning av offentlig makt i förhållande till individens rättigheter och skyldigheter.
- » Om det inte genom lag eller med stöd av lag föreskrivs om behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för kommunalt anställda, kan sådana villkor fastställas i den ordning som anges i kommunallagen (365/1995).
- » Om det inte genom lag eller med stöd av lag föreskrivs om behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för anställda vid självständiga offentligrättsliga inrättningar, kan inrättningarna själva fastställa dem.

Beaktande av språkkunskaper vid anställningsförfarande

Uppgörande av arbetsbeskrivning

- » Hurudana språkkunskaper och på vilken nivå, krävs i arbetet?
- » Borde man införa bestämmelser om detta?

Tjänsteannons

- » De behörighetsvillkor som gäller språkkunskap och den språkkunskap som räknas som merit ska nämnas.

Intervju

- » Försäkra dig om den formella och praktiska språkkunskapen.

Föredragningspromemoria

- » Samtliga behörighetsvillkor och meriter ska specificeras.

Kommuner

En tvåspråkig kommun och samkommun ska ge allmänheten service på finska och svenska.

Handläggningen av ett förvaltningsärendande bestäms i en tvåspråkig kommun utgående från det språk parten använder, dvs. personens eget val.

Kommunen ska också visa att den ger service på båda språken genom till exempel skyltning, blanketter och broschyrer på

båda språken. Kunderna ska så lätt som möjligt få veta var de får service på sitt eget språk.

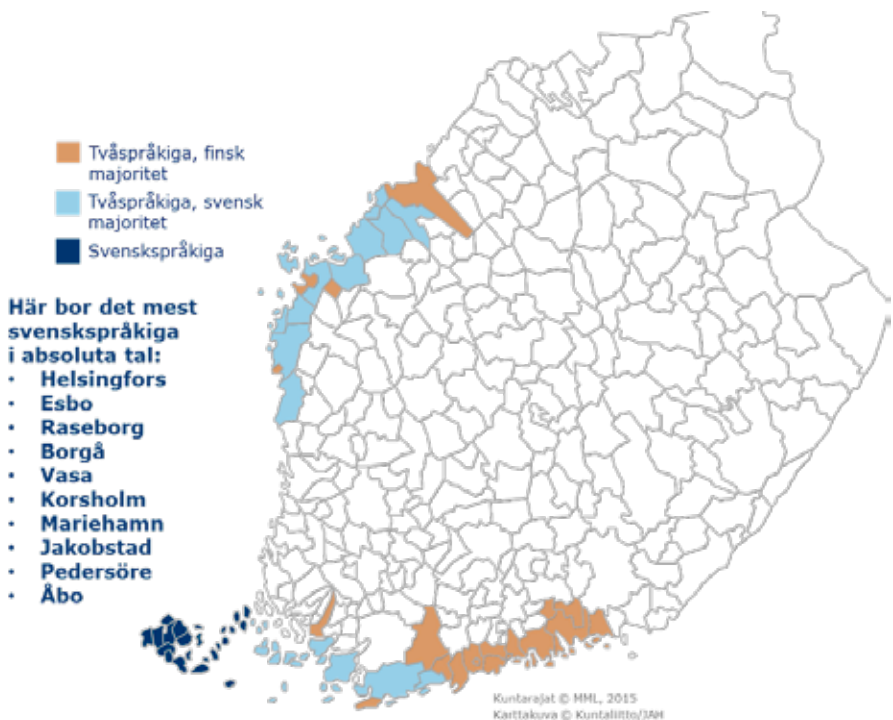
I en tvåspråkig kommun får servicens kvalitet inte bero på om kunden använder finska eller svenska språket. För att få reda på språket kan myndigheten fråga vilket språk kunden vill använda.

Myndigheterna i enspråkiga kommuner och samkommuner använder i regel sitt eget språk.

Som handläggningsspråk i förvaltningsärenden används i regel kommunens språk. Enligt lagen har var och en också i en enspråkig kommun rätt att använda sitt eget språk i ärenden som anhängiggörs på initiativ av en myndighet och som direkt hänför sig till

personens grundläggande fri- och rättigheter eller om myndigheterna ålägger personen skyldigheter.

Statliga myndigheter ska alltid använda både finska och svenska i sin verksamhet.

U PORRAS TRAPPAN

Vad säger lagen?

Språklagen baserar sig på indelning i enspråkiga och tvåspråkiga kommuner och myndigheter

Kommunen är grundenheten för den språkliga indelningen. Enligt språklagen är kommunerna antingen enspråkiga eller tvåspråkiga. Den språkliga indelningen baserar sig på uppgifterna i befolkningsdatasystemet om kommuninvånarnas språk och statsrådet fastställer indelningen genom en förordning vart tionde år. En person kan registrera bara ett språk som sitt modersmål, dvs. sitt eget språk.

Enspråkiga kommuner

I enspråkiga kommuner och samkommuner används kommu-

nens språk, om inte myndigheten på begäran beslutar annorlunda eller något annat föreskrivs någon annanstans i lag.

I kommunen skickas således möteskallelser, skrivs protokoll, instruktioner och andra motsvarande bestämmelser enbart på kommunens språk. Vidare är kommunen skyldig att ge information och tillkännage ärenden endast på kommunens språk.

Tvåspråkiga kommuner

Medlemmar i en tvåspråkig kommuns organ har rätt att vid sammankomster använda finska eller svenska.

Medlemmarna kan också ge skriftliga utlåtanden eller ställningstagan-

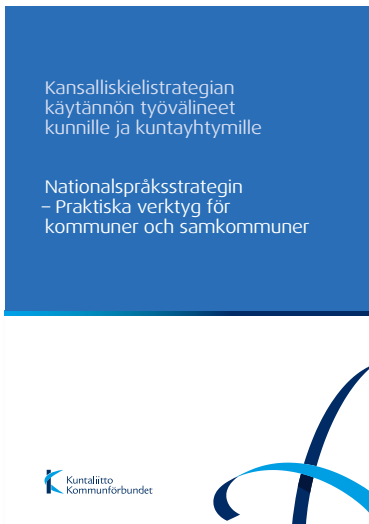
den, till exempel anmäla avvikande mening, på sitt eget språk även om det avviker från protokollsspråket. Om något av ovanstående bifogas till protokollet ska det översättas till protokollsspråket. Enligt språklagen ska fullmäktiges möteskallelser och protokoll skrivas på båda språken i tvåspråkiga kommuner.

Beslut om språket i andra organs möteskallelser och protokoll fattas av kommunen. I partsfrågor ska både beslutet och protokollsutdrag dock ges på handläggningsspråket. Om någon annan än en part begär

att få ett protokollsutdrag ska det ges på protokollsspråket. Protokollsutdraget ska ges på det språk som det begärts på, om protokollet har skrivits på båda språken. Om ett beslut som skrivits på handläggningsspråket inte är partens eget språk har parten rätt att på begäran få en officiell översättning av beslutet.

En part är den vars rätt, fördel eller skyldighet det är fråga om. Annonser, kungörelser, anslag och annan information till allmänheten ska alltid ges på båda språken.

Kommunernas nationalspråksstrategi

Avsikten med verktygen i nationalspråksstrategin är att hjälpa kommunala myndigheter, tjänsteinnehavare och arbetstagare att tillämpa språklagstiftningen i sitt arbete så att de grundläggande fri- och rättigheterna för finsk- och svenskspråkiga tillgodoses. Genom verktygen konkretiseras tillämpningen av språklagen i olika förvaltningsuppgifter.

Språkbad

Språkbad är en undervisningsmetod som har funktionell tvåspråkighet som mål. Språkbadsundervisningen inleds i förskolan och fortsätter i bästa fall under hela den grundläggande utbildningen. Det här kallas för tidigt fullständigt språkbad. Under benämningen språkbad ges emellertid flera olika typer av undervisning. Språkbadets ursprungliga syfte är att rikta sig till barn som har majoritetsspråket som modersmål, och att dessa barn med hjälp av språkbadet lär sig minoritetsspråket. Därför består största delen av språkbadsverksamheten i Finland av svenskspråkig språkbadsundervisning för finskspråkiga barn.

I nationalspråksstrategin har man samlat åtgärder med målsättning att öka utbudet av språkbad

- » Förutsättningarna för att trygga ett tillräckligt och högklassigt språkbad förbättras. För att nå detta mål utbildas både som grundutbildning och genom fortbildning tillräckligt med språkbadslärare för landets behov inom ramen för de anslag som i statsbudgeten reserverats för utbildningspersonalens personalutbildning.
- » Som en del av det föregripande arbetet för undervisningen utreds behovet av språkbadslärare på basis av efterfrågan på språkbad. Ministeriet skapar i

Språkbadets ursprungliga syfte är att rikta sig till barn som har majoritetsspråket som modersmål, och att dessa barn med hjälp av språkbadet lär sig minoritetsspråket.

samarbete med högskolorna en specialiseringsväg för språkbadslärare i utbildningen för barntädgårdslärare, klasslärare och ämneslärare.

- » Som en del av revideringen av läroplanen för den grundläggande undervisningen utarbetas grunderna för en nationell läroplan för språkbadsundervisning. I läroplansgrunderna beaktas kontinuiteten och särdragen i språkbadet.
- » Kommunerna och föräldrarna informeras om språkbadsverksamheten och om möjligheterna till den.

Nationalspråksstrategin

JUSTITIEMINISTERIET

Kontaktuppgifter:

Justitieministeriet

PB 25, 00023 Statsrådet

Tfn 0295 16001

kieliasiat-sprakarenden.om@om.fi